

Acésta f6ia ese
cate 3 c6le pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, 6ra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

F6i'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abon6za la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, s6u prin posta
s6u prin domnii co-
lectorii.

Nr. 5.

Brasiovu 1. Martiu 1871.

Anulu IV.

Sumariu. Gavriilu I. Munt6nu. — Scurta istoria a societatei iesutiloru. (Fine.) — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Continuare.) — D'in pomelnicul martiriloru romani dela an. 1848⁸/₉. (Continuare.) — Protocolulu siedintiei lunarie a comit. asoc. tras. tiente in 7. Febr. a. c. — Publicarea baniloru incursi.

Gavriilu I. Munt6nu.*)

Acestu barbatu eminentu, pe care natiunea 'lu perd6 in ²⁴/₁₂ Decembre alu a. 1869 in etate apr6pe de 58 de ani, a compusu s6 tradusu mai multe carti nu numai didactice, si s6 de alte specialitati, a colaboratu la du6e foi periodice romanesci s6 la unu dictionariu germano-romanu, a functionatu 31 de ani c6 profesoriu s6 parte c6 directoriu in Romani'a s6 in Brasiovu, a conlucratu s6 suferitu in epoce grele pentru emanciparea nationale s6 confesionale alaturea cu primii luptatori ai poporului, de s6 nu totu-deaun'a in mediulu valuriloru furi6se, in care fusesera alti c6tiva d'intre connationalii sei. S6 cu t6te acestea merite stralucite ale lui Gavriilu Munt6nu, castigate prin lupte si fatige apasat6rie, nu va trece unu partrariu de seculu, candu generatiunea care astadi abia p6te gangavi cuventele tata, mama, pane, apa, dandu c6 d'in intemplare preste vreuna carte ce va fi portandu in fruntea sa numele lui, va intreba pe cei mai betrani: Cine a fostu acelu Munt6nu, unde s'a nascutu, care fusesse cararea vietiei lui?

S'a obserbatu chiaru s6 in d6ilele n6stre, c6 unele biograffi scrise 6ca asia, d'in audite, d'in date culese de ici de colea, sunt falsificate de susu p6na diosu. Credu c6 este datorinti'a in lini'a prima a contempuraniloru de a preintempina erori si rataciri de natur'a acestora. D'in parte'mi eu carele c6tiva ani stetesem in relatiuni intime cu G. Munt6nu, me s6mtiu obligatu a'i pastra memori'a lui, culeg6ndu at6tea fragmente d'in vietii'a lui, despre c6te credu c6 sunt bene informatu.

Gavriilu Munt6nu s'a nascutu in comun'a Vingardu**) d'in Transilvani'a, in anulu 1812 lun'a Februariu, 6ra dio'a nascerei lui nu o am aflatu. Parentii sei de conditiuni materiali bune, 'lu detera de tempuriu la carte roman6sca, in c6tu „in etate de diece ani citea apostolulu s6 cazani'a in biserica.“

*) Acestea trasuri biografice s'au cititu in Septembrie 1870 in un'a d'in siedintiei private ale societatei academice romane, care apoi decise, c6 se se annezeze langa traductiunea lui Tacitus.

**) Vingardu este comuna rurale in comitatulu Albei-inferi6re, post'a d'in urma orasielulu Miercurea. Dupa conscriptiunea (catagrafi'a) d'in 1857 acea comuna avea 361 case cu 1239 locuitori romani gr. resariteni n. u., 478 sasi si 87 unguri.

Parentele seu adeca fiendu cantaretiu alu biserice locale, ilu invetiase a ceti pe cartile bisericesci incependu d'in anulu alu 6-lea alu copilariei lui. Mai tardiu miculu Gavriilu fu condusu de tata-sen la sc6lele unguresci r. catolice d'in Alb'a-Iuli'a, unde absolv6 si cele cinci clase gimnasiali, d'in care const6 pe atunci unu gimnasiu. Pre candu era in cele du6e clase superiori, ajunsese c6 se dea lectiuni private la pruncii unei familii patriciane d'in locu. In acelu tempu simt6ri'a 6nima a junelui studente lu6 un'a d'in acelea lovituri sfasiet6rie, ce lasa pe urm'a loru cicatrici, care nu se vindeca neci una-data deplinu. In anulu s6 in essamenulu d'in urma (1828?) aflanduse de fatia mai multi parenti s6 consangeni de ai tenerimei, cineva intr6ba pe unulu d'in studenti: Care este marc'a*) Transilvaniei? Care a natiunei unguresci? A celei secuiesci? A celei sasesci? Dupace se lu6 respunsu la t6te acestea intrebari, unulu d'intre ascultatori mai puse un'a: Care este marc'a natiunei romanesci? Profesorulu de classa ne voindu se astepte respunsu dela tenerulu intreatu, respunse elu insusi: Az akaszt6fa, adeca pe romanescu, furcile, spendiur6t6rea. La audiulu acelu respunsu barbaru, teneriloru de nationalitate roman6sca, carii se afl6 dandu essamenu, li se su6 la momentu sangele in fatia s6 le fulger6 prin capu c6 se paras6sca sal'a cu totii. Directoriulu obserbandu confusiunea nu numai la tenerime, ci s6 la 6spetii ascultatori, se reculese iute s6 d6se: Nu este asia, marc'a romaniloru e c6s'a s6 sap'a. Acea scena infama repausatulu Munt6nu o narr6 la diverse ocasiun, enumerandu-o intre multele insulte, pe care lu6 romanii in acelea tempuri de blastemu pe fetiele si pe num6fe loru.

De aci incolo aflamu, c6 G. Munt6nu c6 gimnastu absolutu a intratu in sierbitiulu postei d'in Alb'a-Iuli'a in calitate de espeditoriu, unde a statutu duoi ani. Vocatiunea lui inse nu era ac6sta, ci inpinsu de ferbinte dorintia de a'si castiga cunoascintie mai intense s6 a'si deschide una sfera de activitate corespundiet6ria facultatiloru spiritului seu, intre a. 183¹/₂ s6 1834 ilu vedemu in Clusiu la facultatea filosofica, care era de 2 ani, apoi si in a. 1-iu alu cursului de drepturi. Inse ce viitoriu era se astepte in Transil-

*) Armele, latin. insignia.

vani'a pe unu juristu absolutu romanu de confessiunea greco-resaritena? In acea epoca neci chiaru renegandu'si cineva confessiunea sa, séu casatorinduse cu vreuna unгурóica nobila, nu potea spera se intre in vreunu oficiu cu plata sistemisata, mai inainte de a sta in asia numita pracsă celu mai puçinu câte siese ani de dile, in care tempu avea se se sustiena totu d'in pung'a sa, séu mai bene, d'in averea familiei parentesci. Essemplulu unui Foliovicu, fetioru de protopopu n. u. d'in Clusiu, alu unui Triandafilos (greco bacanu) sí alu mai multoru contemporani era dinaintea ochiloru. Intre acelea impregiurari junelui Munténu ii remase cá se'si aléga un'a d'in duóe: intrarea in cleru, séu emigrarea d'in patri'a sa. Munténu isi alese alternativ'a d'in urma, sí asia in anulu 1835 ilu aflamu in Bucuresci, unde vern-seu Florianu Aronu trecuse mai inainte cu cãtiva ani dela Pesteá, de unde 'lu luase cu sine infocatulu romanu boierulu Golescu.

Pe atunci apucase a se infintia in Bucuresci la S. Sava pe langa colegiu si unu asia numitu internatu. Directoriulu Petru Poienariu asediã pe G. Munténu dupa asteptare de câteva luni in oficiulu de prefectu (corepetitoriu) in acelu internatu. In Septembrie 1836 pre candu calcasem sí eu prim'a data pe pamentulu Romaniei in societatea domnului Timoteiu Cipariu, repausatulu Munténu castigase postulu de profesoriu la asia numitulu seminariu dela episcopi'a Buzeului, pe alu carei scaunu siedea parentele Cesarie, unu archiereu, carele neci-decumu nu era vreunu omu invetiatu, precumu presupune biografulu lui G. Munténu d'in Famili'a Nr. 18 a. c., care'lu schimba cu unu altu Cesarie, era inse omu care iubea invetiatur'a sí pre cei invetiati, totu-odata barbatu plinu de pietate adevratu cristiana. Optu ani petrecu Munténu in Buzeu, respandindu luminele scientieloru sí foculu sacru alu moralei, nu numai de pe catedra, ci pe unu tempu órecare sí prin fói'a „Vestitorulu bisericescu,” fundata de elu, apoi prin Meditatiunile bisericesci traduse d'in nemtiesce*) sí tiparite la Buzeu in tipografi'a episcopiei la a. 1839, I. tomu 8° pag. 407. Tomulu alu II-lea nu'mi aducu amente cá se'lu fia publicatu, pentrucà mi se pare cà cu acelasi avuse mari dificultati, de care inse nu avemu se ne prea miramu, pentrucà in acelea tempuri una carte, cumu este Stunden der Andacht, in Austri'a era oprita preste totu. Asia dara Meditatiunile religiose publicate de G. Munténu este carte si inca voluminosa, éra nu simpla disertatiune, precumu díce biografulu d'in „Famili'a.”

In a. 1842 Munténu ne surprinse cu publicarea Suferintieloru lui Werther, traduse dupa Göthe. Numai asia ceva nu asteptámu noi dela seriusulu nostru Munténu.

In a. 1845 Munténu a fostu stramatatu la episcopi'a de Rîmnicu, séu mai bene la monastirea Bu-

covetiú*), unde fu transpusu seminariulu, dupace arsesse episcopi'a de acolo. La acelu seminariu d'in Romani'a mica 'lu aflà pe Munténu an. 1848. Totu acolo tradusesse densulu sí Urmarea lui Christosu d'in latinesce.

Pre càtu repausatulu petrecuse in Buzeu, adeca mai in apropiere de noi, corespondentiele nóstre se reinnoiã d'in tempu in tempu; Bucovetiulu era pentru noi mai departatu decãtu este astadi Petropolea, séu Cairo. In totu cursulu a. 1848 nu'mi aducu amente se fiu aflatu ceva de sórtea lui G. Munténu; inse pe la inceputulu lunei Novembre, pre candu fuseiu chiamatu a luá sí eu parte la lucrarile Comitetalui de pacificatiune, ilu affaiu sí pe densulu la comitetu lucrandu in calitate de secretariu, sí mai vîrtosu ducêndu oficiu de judecatoriu in un'a multime de cause private, in care locuitorii tierani incepusera se alerge la comitetu, pentrucà acesta „se le faca dreptate.” Nu se póte spune cu càta seriositate sí cumu amu díce, minutiositate pertractá Munténu asemenea procese sí càtu se mai nacajea pentru „nepriceperea poporului.” Pe la finea lunei Decembre, adeca dupace Augustu Treb. Laurianu fu insarcinatu de càtra comitetu a caletorí inpreuna cu protopopulu Ioanu Popasu la Vien'a intru apararea intereseloru natiunei sí patriei nóstre, Munténu incepu a lua parte sí la siedentiele asia numitului Comitetu de apararea tierei**), compusu d'in câteva persóne militare, duoi sasi sí duoi romani, sub presiedenti'a generariului Pfersmann. De câte-ori amu asistatu amenduoi la siedintiele acelu comitetu, totu-deauna vedeamu pe Munténu desgustatu de conclusele aceluia. Cu tóte acestea elu neci-unadata nu luá cuventulu in acelea siedentie; unu feliu de pessimismu, unu prepusu (suspicio) ce rodea mereu in laintru, se parea cà'lu torturá inca pe atunci.

Asia se trecea dílele nóstre, intre temeri, prepusuri, sperantie, inaltiare sí cadere, pàna in 11. Martiu 1849 dio'a bataliei a duo'a dela Sibiiu sí a caderei acelei cetati in manile insurgentiloru comandati de generariulu Bem. Confusiunea sí trepidatiunea d'in acea dí sí séra se o descria una alta pena, care se va incumeta a compune istori'a aniloru 1848 sí 1849, d'in punctu-de vedere romanescu sí spre informarea autentica a poporulu romanescu. Eu aici insemuu numai atàta, cà dupace insurgentii dedesera focu pe la retrangementu, si pre candu vulneratii era adusi pe tóte stratele, cãtiva d'in noi apucandu pedestrii calea spre Sielimberu, conveniramu mai multi insi la Vestemu, éra pe la trei óre dupa midiulu noptiei ajunseramu la Talmaciú pe urm'a trupeloru austro-rusesci batute. De ospitiu (cortelu) nu potea fi vorba; unu sasu inse sub conditiune cà nu vomu fuma neci-

*) Nu la Argesiu, cà-ci la acea episcopi'a dela mórtea episcopulu Iosifu, pre càtu a tienutu domni'a lui Bibescu, scienti'a nu a inaintatu in nimicu.

**) Landesvertheidigungsausschuss.

*) Stunden der Andacht.

unulu d'in noi, ne suferí in siur'a sa. Acea nópte era pre càtu de fiorósa, tocma pe atàta sí de frigrósa. Ferice de acei refugiatu carii apucaseru in vestimente bune de érna. Cei mai multi d'in noi isi scutiseru pitiórele in fenu, sí asia petrecura restulu nopției. Munténu adormí, fara cá se'si acopere pitiórele. Acelu casu fatale ii contrase lui un'a dorere de pitióre, un'a specie de artritica, pe care o simtí in totu restulu vietiei sale, candu mai multu candu mai puțin, si neci cà potù scapa de ea, cu tóte scaldele sí alte medicíne.

Siepte díle dupa caderea Sibiului, càtu mergèndu, càtu sí asteptandu, ajunseramu la Jilav'a, pe tiermulu Oltului in fati'a comunei Calimanesci, adeca aprópe de Rîmnicu, unde se aflá generarii austriaci sí cei rusesci. Aici ne despartiramu unii de altii, pentrucá mai curendu séu mai tardíu se ajungemu mai toti in captivitate rusésca sí boierésca. D'in acelea díle eu nu mai sciú, unde sí cumu a petrecutu G. Munténu, atàta'mi spusese, cà elu a scapatu de captivitate cá prin urechile acului, éra vèrulu seu ajunse prinsu sí dusu la Bucuresci in monastirea Vacaresciloru.

Dupa reintrare in patri'a nóstra caletorindu eu in Decembre la Sibiiu, cu scopu de a'mi scóte concesíune nóua pentru publicarea Gazetei sí a Fóiei, aflaramu sí pe Munténu acolo, inse fórté desgustatu. In sér'a plecarei, séu adeca a fugei nóstre dela Sibiiu in 11. Martiu, G. Munténu lasase trei mii fiorini m. conv. sí multe alte lucruri de ale sale in locuinti'a pe care o avuse la unu advocatu unguru anume Péchi. La reintórcerea sa in Sibiiu pe la Augustu 1849 nu mai reaflá d'in tóta acea avere a sa neci una lascaia, éra intrebandu pe acelu Péchi, cá ce s'a intemplantu cu averea sa, luà unu respunsu destulu de bruscu sí ironicu, cà adeca cé mai scie densulu de averea cuiva, se întrebe pe insurgenti sí pe muscali. Asia Munténu remase inca numai cu câteva sute de fiorini sí ceva galbini pastrati mai multu la corpulu seu.

Intr'acestea, alte perderi neasemenatu mai grele decâtu perderea càtoruva mii de fiorini turburá spiritulu sí amarea ànim'a lui G. Munténu in acelea díle de domni'a sabiei sí a spongei. Dupa trantirea revolutiunei, tóte foile periodice d'in Transilvani'a incetara, afara numai de „Siebenbürger Bote“ d'in Sibiiu, éra „Siebenbürger Wochenblatt“ d'in Brasiovu inca amutíse, inse numai pre câte díle proprietariulu seu stetese la prinsóre, d'in cauza cà publicase in tipografi'a sa pe „Espatriatul“ redactatu de dn. Cesaru Boliacu, carele trecuse sí elu la curuti, sí inca un'a fóia ungrésca revolutionaria, pentrucá se injure pe cas'a Habsburg sí se induplece pe poporulu romanescu a se rupe de càtra Austri'a si a se supune gubernului ungrurescu alu lui Ludovicu Kossuth. Asia „Siebenbürger Bote“, séu mai bene, partit'a reprezentata prin acelu diariu d'in Sibiiu, singura in tíera, mare si tare sub protectiunea sabiei, nu cerea pe atunci neci mai multu neci mai puțin, decâtu incar-

cerarea toturoru fostiloru membrii ai comitetulu romanescu, a toturoru prefectiloru sí tribuniloru, carii se batusera sub stendartulu negru-galbinu, apoi sí spendiararea càtoru-va d'in trensii. Atàta sí inca ceva mai cerea partit'a dela Siebenb. Bote, despre care inse cu alta ocasiune. Preste acésta diariulu ei incriminá pe romani mereu de banditi sí tetiunari, intocma precumu se facù sí mai deunadi prin graiulu sí prin condeiulu unui profesoriu dela Heidelberg. G. Munténu, carele vedea tote acelea atacuri acolea pe locu, mai alesu dupace Absente fusese sí prinsu, éra asupra lui lancu inca esise porunca de arestare, ne mai potendu suferí atàtea insulte sí persecutiuni nemeritate, isi propuse cá se culéga sí elu documente de escesuri criminali, comise de mai multi sasi, pe care le si publicá in „Gazet'a Trans.“ care intr'aceea reinviése pe la Decembre 1849. Acelea publicatiuni cadiura cá un'a bomba detunatória in midiuloculu Sibiului. Neci-odata auctoriulu aceluor publicatiuni nu s'a sciutu pàna astadi, éra adeverulu lor s'a comprobatu preste tóte asteptarile generariloru Wohlgermuth, Chavanne sí ale comisariulu imperatescu Edv. Bach; intr'aceea cercetarea mai departe s'a suprimatu la rogarea dlui Salmen comitelui sasescu.

Càtra capetulu anulu 1850 G. Munténu ne mai potendu suferí in Sibiiu una viétia impresurata pe atunci de atàtea denunciatiuni clandestine, crediendu cà va fi mai bene a urma cunoscutei sententie, Proculu a Iove, proculu a fulmine, se retrase la Brasiovu, unde intr'aceea Gazet'a dupa supresiunea d'in Februariu éra reinvià in Septembrie, éra romanii brasioveni in acelasi tempu reapucaseru lucrarile loru intrecumate dela 1845 pentru infientierea unui gimnasiu romanescu, dupace dela Octobre 1838 in cursu de diece ani tóte incercarile sí spesele loru in acea directiune remasesera fara altu resultatu, decâtu cà apucaseru a infientia inca dela 1836 una scóla asia numita normala. Pe acestea duóe terenuri reincepù in Brasiovu si activitatea lui G. Munténu; elu adeca luà asuprasi una catedra de profesoriu, colaborà totu-odata si la Gazeta in cronica straina pàna in Dec. 1852, candu dechiarà cà „nu'i mai da man'a se lucre la Gazeta.“

Intre acestea Gav. Munténu se casatorí aici in Brasiovu, luandu de socfa pe una domnitia d'in famili'a Mincu; aceea inse fiendu mai totu morbósa, in 1855 se mutà la locasiile ceresci. Dupa aceea repausatulu petrecù in stare de veduvia pàna in 13. Iuliu 1860, in care dí se cununà cu domnisiór'a Mari'a, fiic'a protopopulu Iosifu Baracu.

Atàtu in dio'a in care m'a poffitu de nunu, càtu si cu un'a alta ocasiune G. Munténu imi dedese cá se pricepu, cà déca se mai casatoresce si aduo'a óra in etate destulu de inaintata, caus'a nu ar fi numai, cà unu barbatu care se ocupa cu sciintiele, trebuie se simtia adesea necesitatea de abatere dela studiu, de distractiune, ci sí pentrucà doresce se aiba eredi d'in cópsele sale. Provedenti'a nu a voitu se'i impli-

nésca acea dorintia, până dupa mórtea sa cu unu fiu posthumu, carele fu baptizatu cu numele Georgie; éra acésta neimplinire sémena a fi fostu un'a d'in cauzele melancoliei sale, care inpreunata cu altele esterne au conlucratu, cá acelu barbatu intregu, luminatu, umanu si mai inainte inaltiatu preste multimea pareriloru desierte, se decada succesive d'in melancolia in ipocondria, de aci se fia captivatu de unele idei ficse, mistice, religiose, buna-óra cá ale madamei Krüdener si ale lui Alecsandru I. imperatulu Rusiei; între acestea cea mai torturatória era, cá iesutii au pusu asasinu cá se'lu omóre; in fine se ajunga la monomania totala, intoema, cá de ess. poetulu Lenau d'in Austri'a, cá ministrulu Salvandi in Paris si altii multi. Primele urme de melancolia apasatória s'au potutu obserba la Munténu in tempulu dietei transilvane d'in a. 1863 si 1864, care intru adevéru a si fostu calificata pentru a descorda ori-ce elasticitate de spiritu omenescu, a descuragea si a infrange pe ori-care ar fi doritu a lua parte activa la lucrari de legislatiune in unu corpu legislativu, unde nu se potea sci, candu se lucra seriosu si candu este numai jocu de-a mîti'a órba, pentrucá tempulu celu scumpu se se pierda prin declamatiuni desierte si asia se nu se faca mai nimicu. Pána pe la a. 1867 candu cu mergerea prima la societatea academica, spiritulu lui Munténu si apucase a fi torturatu de unele idei ficse; preste acésta ori-ce inpregiurare de puçina inportantia si chiaru numai un'a cautatura mai neusitata ilu supará si desteptá in trensulu prepusuri negre, d'in care cauza apoi se si retragea bucuros d'in ori-ce societate, fia fostu aceea ori-cátu de placuta si benevoitória. Ce e dreptu, cá d'in toti, daco-romanii, cei d'in Transilvani'a sunt multu aplecati la viéti'a retrasa, la isolare de càtra societatile sgomotóse, la singuratate; eu credu inse, cá cauzele acestei aplecari se potu descoperi usioru in alu loru trecut d'orerosu si tragicu. Intr'aceea ânimele prea simtitorie, precumu a fostu si a lui G. Munténu, dela an. 1849 încóce mai aflara destule cause in inpregiurarile tempului nostru, pentrucá unii mai curendu, altii mai tardíu se cada sub apasarea celoru mai amare deceptiuni. Ómeni de 20 până la 40 de ani, Ddieule, ce sperantie firme concepusera ei in 1848, pentru emanciparea perfecta a natiunei loru, si unde se vediura aruncati dela 1850 încóce d'in aceea ce sperá ei. Juni cá Ilie Morariu (fostu tribunu in districtulu Fagarsiuului) si cá pop'a Bacila au si cadíutu atunci indata; altii mai luptara in contra torentelú cîte duoi trei ani, apoi plini de urgia in contra brutalitatiloru despotismului si a sataniceloru cabale pornite asupra poporului romanescu, se essilara pe sinesi de buna voia, precumu au fostu toti càti au trecut la Iasi; éra unii, precumu eroiculu Avr. Iancu, cadíura preda misantropiei, si éra si altii infranti de dorerea sperantieloru perdute, parasira lumea acésta in flórea etatei loru. Anii 1861—1867 fusera si mai bogati in deceptiuni crudeli, de aceea ei au fostu in stare se

traga velulu noptei inca si preste mintile unoru barbati, precumu era fericítii in Domnulu Andreiu Murasianu si Gavriilu Munteanu, alu caroru morbu sí fisicu, sí psihicu, avù camu acelasi sorgente sí prin urmare aceleasi efecte tragice; altii éra si cadíura in morburi fisice de mórte, séu cá li se accelerara betranetiele in 2—3 ani, cá in alti diece ani de tempuri normali.

Mai inainte de infrangerea spiritului, G. Munténu s'a vediutu necessitatu a caletori la Vien'a, spre a i se face sub limba un'a operatiune chirurgicala fórte periculósa, fàra care asia ori asia, totu era se'si pérda viéti'a. Insoçitu de consort'a sa, carea neci pe una óra nu'lu lasá singuru, a petrecutu aprópe duoe luni sub cur'a mediciloru, cu spese de cîte 7 fr. pe dí, éra pentru operatiune a platitu onorariu 270 fiorini. Dupa ce scapà pentru asta-data de mórte, reintorcènduse in patri'a sa, érn'a d'in a. 1868, o petrecù in stare de suferitu, éra spre primavéra prorupse morbulu psihicu cu destula vehementia, pentrucá dupa cîteva luni se se realine, inse cu total'a debilitare a constitutiunei fisice, carea in fine'lu si aruncà in mortentu.

Gavriilu Munténu era de statura mai inalta decátu midiolocía, bene facutu, plinu la fatia si albetiu, mai in scurtu, omu frumosu; ii placea a se porta curatu si elegantu; manierele fine, afara de casuri candu cineva 'lu irritá, ceea ce i se intemplá si lui uneori. In viéti'a sa privata era regulatu până la rigóre; atàta numai, cá studiá, scriá, prin urmare si siedea multu la unu locu, ceea ce in combinatiune cu aerulu celu infectatu alu classeloru, avea înriurintia fórte stricatiósa asupra cerculatiunei sangelui. Preambларile sale de càtiva ani încóce era scurte si rare, candu unu organismu cá alu densului cerea cu totulu alta miscare si alte distractiuni. D'in netericire, atàta inca trebue se recunóscemu, cá ómenii de litere si de scientia abia voru mai fi lipsiti pe airea de distractiuni, care se le convina loru, precumu este acésta in Brasiovu, cá locu de comerciu si de industria, prin urmare prosaicu intru tóta poterea cuventului. Mai adaogemu la acésta prosa inca si tragfomic'a isolatiune, carea se reguléza mai virtosu dupa — nationalitati si dupa confessiuni, apoi sí dupa profesiuni, si fórte raru dupa calitatile personali. De aceea in Brasiovu este unu feliu de arta, a'si afla cineva locu de convenire, de conversatiune si distractiune.

Opurile esite d'in pen'a lui G. Munténu, parte cá originale, parte cá traductiuni, afara de cele citate mai in susu sí tiparite in Romani'a, sunt acestea:

Geografia biblica, séu descrierea locuriloru insemnate prin fapte biblice. Brasiovu 1854. Editur'a si provedietur'a auctorului. Formatu 16° pag. 167. (Cartic'a fusese oprita a se introduce in scóle).

Manualu de Geografia in duoe cursuri pentru clasile gimnasiali inferioari (dupa Bellinger). Sibiu, 1854. 8° pag. 72. Editiunea a duo'a indreptata esi in an. 1864.

Deutsch-romänisches Wörterbuch, bearbeitet etc.

von Georg Baritiu und Gabriel Munteanu. I. Bd. 1853. II. Bd. 1854. Gr. 8° 55 cöle. (S'au elaboratu cá de angaria, dupa inpregiurarile de atunci ale tempului).

Carte de lectura rumanésca. 2 tomuletie 8°. Edit. I. d'in 1857, éra pâna la a. 1867 au mai esitu alte duée edit.

Gramatica romana pentru clasile gimnasiali, partea etimologica in 1860, sintactica in 1861.

Viati'a lui C. I. Agricola, traducere asocita de testulu latinu, de o notitia asupra lui Tacitu si de note. Brasiovu 1858. Fasciculu 8° mare, pag. 44.

Germani'a, séu situatiunea, datinele si popórale ei, traducere asocita de testulu latinu si órecare note. Sibiiu 1864. 8° micu, 72 pagine.

Caiu Suetoniu Trancuillu, viati'a a XII imperatori, traducere d'in latin'a in limb'a rumanésca ilustrata cu notitie si premiata cu 250 fr. v. a. de prea on. dn. conte Scarlatu Roseti etc. Brasiovu. Tiparitu cu spesele domnului premiatoru la Römer & Kamner 1867. 8° micu, 517 pagine.

Odele si epodele lui Horatiu Flaccu, tomulu I. (Lib. I. XXXVIII; Lib. II. XX; Lib. III. XXX ode). Explicate in usulu scóleloru. Iasi 1867. Editiunea si imprimeri'a societatii Junimea.

Urme de activitatea literaria a lui G. Munténu vei mai afla si in câteva programe de ale gimnasiului romanescu de religiunea ortodocsa orientala d'in Brasiovu, cumu si in carticic'a despre infricosiatele stricatiuni ale beuterei de vinarsu-rachiu, publicata la Brasiovu in duée editiuni; a mai scrisu si unii articuli in câte una foia periodica, inse mai totu anonim.

G. Munténu meditá indelungatu, pâna se apucá se scria ceva, de aceea lucrarile sale ilu si costá tempu multu, cu alte cuvente, elu lucrá anevoia, ceea ce éra si avea mare influentia asupra organismului. Inse cea mai grea lupta avea densulu cu ortografi'a romanésca, precumu se vede acésta mai d'in tóte scrierile lui. Munténu ar fi voitu se dea mai afundu in radicalismu, se gená inse preste mesura de criticele superficiali, usiorelle, reutatióse, cá si de cele matore si benevoitórie, adeca elu o patia precumu o patu cei mai multi litteratori contemporani de ai sei. Preste acésta lui, care a vediutu in vieti'a sa barbati de mare auctoritate si chiaru de óresi-care cultura scientifica luptandu cu inversiunare si une-ori cu adeveratu fanaticismu religiosu in contra scrierei in limb'a daco-romanésca cu littere latinesci, nu'i venea se creda, cá publiculu daco-romanescu va adopta cu atáta usioratate si rapediune aceste littere d'intru una-data, in tóte ramurele vietiei private si publice, pâna in fine si in affacerile eclesiastice; apoi mai puçinu sperá elu, cá litteratii daco-romani voru esí asia curendu d'in primulu chaos orthograficu produsu prin introducerea preste totu a littereloru latine. Tóte s'au intemplat preste asteptarea nóstra a tuturoru. Pre candu daco-romanii d'in Transilvani'a si Banatu se menagea cumu amu díce, unii pe altii, cautandu a scrie cu littere latinesci numai cá de serbatória, cá de distractiune, pentru cá nu cumuva se se irrite prea tare contrarii acelora, in Moldavo-Romani'a ese Alessandru Ioanu I. si gubernulu seu la a. 1860 in fati'a natiunei si díce: De astadi inainte vomu scrie toti cu littere latine,

pentru cá Europ'a se aiba ocaziune de a cunoşce cu atáta mai usioru, care este limb'a, originea, nationalitatea nóstra. D'in acelu anu litterele latine isi reocupara locul cuvenitu loru preste totu si pentru totu-deauna. A remasu inse, cá se esimu d'in confusiunea orthographica in care ne mai aflamu. S'au cerutu numai patru cinci ani, pentru cá usulu scripturei cu littere se strabata in tóte straturile societatei nóstre. Inca numai noue diece ani, si toti daco-romanii cãti au invetiatu bene carte, voru serie numai cu un'a orthographia, éra cei ce nu sciu carte, ci numai cãtu au invetiatu a citi si a scrie câte ceva, aceea voru incurca-o cá si pâna acilea, cá si toti ignorantii la tóte poporale, inca si la cele mai luminate.

De ar fi ajunsu G. Munténu pe acésta lume unitatea orthographica la daco-romani, atunci elu ar fi fostu in stare se díca: Acumu bucurosú moriu! Pâna intr'atata 'i pasá repausatului nostru collegu si amicu de acea unitate, éra noi se recunóscemu cá elu avea in acestu respectu mare dreptate.

Serisam in lun'a Iuliu 1870.

G. Baritiu.

Scurta istoria a societatei iesutiloru.

(Fine.)

Desfiintiarea societatei iesutiloru prin pap'a.

In 3. Febr. 1769 pap'a Clemente XIII. mori lovit de apoplexia. D'in acelu momentu iesutii pusera totulu in miscare, cá se se aléga unu papa d'in parti'a loru. Ei candidasera pe cardinalulu Chigi si lucrá pentru acesta di si nópte. Intr'aceea regimelul celoru patru staturi mai de frunte, care essilasera pe iesuti, au datu cardinaliloru alegători se pri-cepa, cá de voru alege de papa pe unu amicu ferbente alu iesutiloru, acela va mai fi inca numai episcopu alu Romei, éra pentru staturile loru isi va asiedia fia-care câte unu patriarchu nationale. Numai de acésta frica se invoí in fine maioritetea cardinaliloru abia in 18. Maiu, cá se alege de papa pe cardinalulu Giovanni Vincenzo Antonio Ganganelli, care era cunoscutu atátu cá mare adversariu alu iesutiloru, cãtu si de unu barbatu cu un'a taría extraordinaria de caracteru, carele prin nimicu nu se abatea dela convictiunile sale.

D'in acelea díle ale lui Maiu tóta lumea stá cu luarea-amente incordata, cá se vedea ce mesure va lua in respectulu iesutiloru pap'a de curendu alesu, care 'si luá numele de Clemente XIV. Mai alesu Franci'a si incepú a'lu provoca si roga, cá se desfientieze societatea iesutiloru. Inse pap'a Ganganelli cunoscea pe iesuti mai bene decâtu ori-care altulu, de aceea elu la inceputu in locu de a'i persecuta, d'in contra, inca li se aratá benevoitoriu. Elu adeca scia cu ce mórte morisera papii Sixtus V., Clemente VIII. si Innocentiu XIII. In fine dupa meditatiuni matore, pap'a se decise si compuse elu insusi cu dat'a d'in

21. Iuliu 1773 acea bulla epochale, ce se incepe cu „Dominus et Redemptor noster,” éra pentru cá se fia mai siguru de lucrarea sa, conchiamà un'a comisiune compusa d'in cinci cardinali, duoi prelati si duoi teologi renumiti, carii se aduná pe fiacare dí in secretu mare si desbatea proiectulu bullei d'in cuventu in cuventu. Acésta tienù pàna in 16. Aug., in care dí pap'a o subscribe cu mare curagiu, inse pre candu subscriá, díse càtra membrii comisiunei: „Cu acésta eu imi subscriu si dio'a mórtei mele, care va vení càtu mai curendu.”

In aceeasi dí d'in 16. Augustu sér'a pe la optu óre gard'a papei fu comandata a ocupa tóte partile collegieloru si ale caseloru societatei iesuitice, indata apoi venira comissarii papali, càte unu prelatu si càte unu notariu, pentru cá se ia in sama tóte averile conventeloru iesuitice, cumu si archivele. Membriloru societatei li s'a datu voia a remané séu cá preoti, inse sub jurisdictionea preotimei de miru, séu a esí in lume, cumu se díce a se secularisa. In ambele casuri li s'au ascuratu pensiuni pe viéti'a. D'in contra Laurentiu Ricci generariulu loru si unu asistente alu lui fusera pusi sub custodia strinsa si le luara juramentu, cà voru arata si dá afara tóte colossalile averi, càte se afla in bani numerati.

Lumea scie, cà pap'a Clemente XIV. Ganganelli morí in 22. Sept. 1774 de veninu numitu Aquetta, care se prepara in Apuli'a si in Calabri'a. Acelu veninu e facutu d'in plante, care se póte da in portiuni accomodate dupa organismulu fiacaruia, si inca asia, cá nefericitulu inveninatu se nu móra d'intru un'a-data, ci se sufere septemani si luni intregi, pàna ce corpulu ii trece successive in putrediene. Ganganelli s'a simtitu reu mai antaiu in septeman'a patimeloru d'in 1774, dupa aceea a si dísu medicului seu de casa dr. Matteo, cà elu se simte intoxicatu, éra acesta visitandu'lu cu multa attentiuone, recunoscù cà veninulu lucra in organismulu papei. Mai pe urma'i cadiuse si perulu, éra unghiile dela mani incepusera a se clatina. Fiendu inse omu fórté tare de natura, o mai duse cu morbulu pàna in Septembrie.

Iesuitii in Austri'a. Imperates'a Mari'a Teresi'a, care pre càtu era de buna la ânima, pre atàta era si de bigotta si robita cu totulu de iesuiti, n'a voit, séu mai bene nu a cutezatu se'i departeze d'in curtea sa si d'in imperiulu seu neci chiaru atunci, candu fiu-seu Iosifu II. si ministrulu primariu Kaunitz ii produsera probe invederate, cà pàna si confessariulu ei, adeca iesuitulu nemtiescu Purhamer a tradatu la straini unele secrete de statu, pe care elu neci-decumu nu le potuse audí de airea, decàtu numai dela imperatesa, si dela aceea inca numai in scaunulu marturisirei. In fine scrise insusi pap'a Ganganelli imperatesei, aratandu'i pe largu tóte causele, pentru care societatea iesutiloru trebuea se se desfientieze. Atunci se induplecà si imperatés'a abia, essecutiunea inse a fostu neasemenatu mai blanda decàtu in alte staturi. Esemplulu Mariei Teresiei fu

imitatu si de Catarin'a II., ea suferí pe iesuiti in Poloni'a, éra imperatulu Paulu ii luà sub protectiunea sa, intru atàta, càtu se póte sustiené cu totu dreptulu, cà societatea iesutiloru mai tardíu a reinviétu si s'a intensu preste Europ'a d'in Rusi'a. Asia se intempla une-ori lucruri, care abia se potu explica.

Cu ocaziunea desfientierei societatei iesutiloru in Austri'a si Germani'a s'au aflatu mari avutii la densú. Asia de ecs. conventulu dela Ingolstadt avuse imobile in valóre de trei milióne fiorini si mai bene; celu d'in Múnich si mai multu. In Múnich se facù si un'a descoperire fiorósa. Unusprediece schelete de ómeni, inbracate in uniforma de iesuiti, legate cu lantiuri, se aflara in un'a bolta suterana. La altu locu se aflà unu crucifixu, care sarutatu fiendu, sarea d'in elu unu pumnariu, care injunghiá pe sarutatoriu. Se mai aflà sí unu palosiu de carnefice (hoheriu) cu inscriptiunea infricosia: Hoc ferrum centum et decem reis capita demessuit. Adeca: Acestu feru a seceratu capetele dela un'a suta si diece vinovati.

Reflessiuni si fine. Póte fi cà s'ar cere, cà mai inainte de a pune capetu acestei spicuii istorice, se mai adaogemu càteva cuvente inca si d'in istori'a iesuitismului restauratu asia precumu se afla acela in tempurile nóstre in deplin'a sa activitate, si asia precumu elu s'a manifestatu prin faptele sale de inaintea ochiloru nostrii la càteva ocaziuni, precumu a fostu de es. concordatulu, asservirea episcopiloru si subjugarea clerului, crearea de unu vice-dumnedieu, in fine inpingerea lui Napoleonu III. si cu elu a Franciei in abyssulu fiorosu, (firesce acésta d'in reu calculu, cà-ci scopulu iesutilorn fusese cu totulu altulu). Noi inse credemu, cà scopurile principali pe care ni le-amu propusu indata la inceputulu acestoru cercetari, ilu vomu fi ajunsu pàna acilea: falinariu in manile acelora, carii voiescu lumina in acelea parti ale istoriei nóstre, in care iesuitii au jucatu rola de mare inportantia; totu-unadata ni se pare, cà amu datu indemnu spre unu studiu mai departe, in acestu ramu inportantu alu istoriei.

Acea d'intre noi romanii, carii cunoscú si alte limbi, isi potu inavutí cunoscientiele loru despre iesuiti sí iesuitismu cu destula usioratate. D'intre operele mai noue insemnamu acilea numai unele.

Bibliographie historique de la Compagnie de Jésus, de Carayon. Paris, 1864.

Geschichte der Jesuiten in Deutschland, von Sugenheim. 2 Bände. Frankfurt, 1847.

Die Jesuiten. Vollständige Geschichte ihrer offenen und geheimen Wirksamkeit von der Stiftung des Ordens bis jetzt. Von Theodor Griesinger. 2 Bände. Stuttgart, 1866.

Noi pe acestu auctoriu ilu consultaramu mai cu de-a dinsulu, d'in cauza cà de si elu este inspiratu de ura mare asupra societatei iesutiloru, are inse de alta parte meritulu eminentu, cà pre langa ce possede

cunoscenție vaste preste totu în istoria eclesiastică, apoi istoria specială a iezuitilor o a compus după studiu îndelungat, scos din unu mare număr de funtani, câte au esut la lumină dî lei în tempurile mai de încôce.

Iuliu 1869.

G. Baritiu.

Colectiune de diplome

dîn diplomatiul comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe români (valachi).

(Continuare.)

1235. Append. Dipl. Trans. T. I.

Acesta este numai unu fragmentu dîn unu asia numitu chrisovu sêu diploma de donatiune facuta de către regele Bela IV. lui Dionisiu, dîn care se trage familia magnatilor Bánfi. Meritul acelu Dionisiu fusese, că înpreună cu alti baroni ai țerei a țienutu bataia cu armața lui Alessandru, care fusese fratele imperatului Bulgarilor, carele până atunci batuse mai de multe ori ostile unguresci și depredase țieră; era pe Bogomeru, fiulu lui Zubuslay (Szaboslay) comitele și ducele seculor, l'a dusu în captivitate. Asia dara regele Bela donă lui Dionisiu fiulu Banului (Bánfi) unu dominiu în Ungari'a numitu Tupulchan (astadi Tapolcsa) cu trei sate. (Vede ori-cine, că acelea batai era între ungaro-secui și între vecinii romani confederati pe atunci cu bulgarii.)

Belae IV. Donationales, tenore quarum enumerando fise Dionisii Magistri Agazonum filii Dionisii¹⁾ inter quae et hoc occurrit:

„Quum eundem (Dionisium) cum quibusdam Baronibus nostris contra exercitum Alexandri, fratris ipsius Imperatoris Bulgarorum, qui per multas acies, et latentes insidias, nostros homines ad depopulandam et spoliandam terram dispersos frequenter invadere consueverat, qui etiam Bogomerum filium Zubuslay comitem et Ductorem Siculorum captivarat, duximus transmittendum“ — eidem Dionisio donat possessionem Tupulchan²⁾ cum tribus villis Taarnuk, Ylonch, et Rachich quae deficientis Turda filii Martun prae fuerant.

1240. 21. Martii. Append. Dipl. Trans. T. I.

Fragmentu de diploma, prin care Bela IV. donase monasteriei calugarilor Cisterțiani asediati sî în Transilvani'a, câte un'a parte dîn veniturile besericelor dela comenele țerei Barsei, anume castrulu sêu cetății a S-tei Mariei, muntele St. Petru, muntele de-Miere și Tartilleru (Tartlau, romanesc Presmeru). Acestea comune era scôse de sub jurisdicțiunea episcopului diecesan dîn Transilvani'a.

1240. XII. Kalend. Aprilis. Belae IV. Regis collationales, vi quarum „Conventui Monasterii Cisterci, in subsidium expensarum, quas armis singulis ad usum generalis Capituli totius ordinis sunt facturi, quasdam Ecclesias in Burcia³⁾ in partibus transilvanis vide-

¹⁾ Ex familia Bánfi. Cfr. Fejér Cod. Dipl. T. IV. vol. I. pag. 27. in Nota.

²⁾ Tapolcsa în Hungaria. Originale în Archivo Szech. Com. Josephi Forgács. Edidit: Fejér Cod. Dipl. Tom. IV. vol. I. pag. 21.

³⁾ Barcia.

licet Castrum S. Mariae¹⁾, Montem S. Petri²⁾, Montem Mellis³⁾, et Tartilleri in quibus Dioecesanus Episcopus nihil jurisdictionis obtinet, sed ad nos specialiter, et immediate pertinet, cum proventibus, juribus, ac omnibus suis pertinentiis confert, donat e. c. t.“

1242. Append. Dipl. Trans. T. I.

Acestu documentu tatarescu, înse scrisu latinescu, merita a fi tradusu aici întregu. Elu suna:

Noi Cattan dîn sementfa Iedran, în regatulu Ungariei Kaymakam (locutienetoriu) alu Sôrelui și alu Pamentului, celui mai mare Chanu Syngu dîn Babiloni'a, neînvinșulu rege alu regiloru Hulaku, alu ôstei Kalkazultan sêu duce supremu. Érași ve adhortamu și ve committemu seriosu voue Rugas, Bylany, Korus, comiti Castellani în Clusiu, Desiu, Busdoch (?), că se fiti obligati a dispune cu potestatea data dela noi, că precumu Flândrenii la începutulu domniei nôstre au acceptatu monet'a nôstra numita Keser Chunch Tatar Pensa d'intro numitii Secui și Valachi pentru tôte cele de lipsa, pentru că sunt spre folosulu nostru, se o accepte întocma că monet'a bisantina și se aveti parte de consortiulu și de patientia nôstra. Pe credentiosulu M... as et Zeracheen cu socii sei Iosifu Myzarrus (Meszáros? = Macelariu?), Fyieerwaary (Fejérvári? = Alba-julianu), Tuittous (?) et Zeracheen, cu ai caroru sierbi se administrati pe ai vostrii până la Zootmaar (Satu-mare). Datu-s'a în Zuyo (Sajo? = Siaie) în anululu duoilea alu domniei nôstre.

Nos Cattan ex Styrpe Jedzan în Regno Ungariae Kaymakam Solis et Ter. maximo Chano Syngu Babylonici ac invincibili Regis Regum Hulaku Exercitus Kalkazultan seu supremus Dux. Iterum hortamur, et serio committimus vobis Rugas, Bylany, Korus, Castellani Comites in Castris Clusu, Dees, Busdoch⁴⁾, quod cum a nobis data potestate ordinare debeatis, ut quemudmodum Flandry⁵⁾ în initio Regni nostri acceptabant nummos nostros vulgo Keser-chunch Tatar Pensa ex dictis Zycly⁶⁾ et Blachy⁷⁾ per omnia necessaria, quia ad nostram utilitatem pertinent, acceptarent tanquam nummos Byzantinos, et cum consortio et patientia nostra participare vultis. Fidelem M... as et Zeracheen⁸⁾ cum suis sotiis Josyf Myzarrus, Fyieerwaary, Tuittous et... Zeracheen quorum servis vestros administrare usque Zootmaar. Datum in Zuyo⁹⁾ anno Regni nostri II.¹⁰⁾

¹⁾ Marienburg (Földvár). ²⁾ Petersberg. ³⁾ Honigberg alias Hermany. Ex authographo Zirczensi, edidit Fejér C. D. T. IV. vol. III. p. 550. ⁴⁾ Bistricium? vix crediderim. ⁵⁾ Flândrenses Provinciae Cibiniensis i. e. Saxones. ⁶⁾ Siculi. ⁷⁾ Valachi. ⁸⁾ Szerecsen familiae nomen.... ⁹⁾ Sajo? ¹⁰⁾ 1242? Has literas edidit et commentatus est Dominus Jerney în „Tudománytár 1842“ Decemperi Füzet p. 324, ubi etiam p. 350. Facsimile harum literarum videre est.

Not'a Red. Precumu arata si com. Jos. Kemény în not'a cea latinésca de mai susu, acestu documentu tatarescu s'a publicatu mai antaiu la 1842 în archivulu scientificu ungurescu, de repaus. Jerney, fostu membru alu academieii magiare dîn Pest'a. Documentulu se reduce la istoria celei mai infricosiate calcri și devastari a Rusiei, Moldovei, Ungariei și Transilvaniei prin tatarii-mongoli, veniti preste acestea țeri sub conducerea lui Batu-Chan, între anii 1241 et 1242. Numai în dîlele lui Attila și apoi în secululu 10, în care au venitu magiarii, s'au mai estermnatu atâtea sute de mii de ômeni, precumu s'au estermnatu prin mongolii lui Batu-Chan.

1246. Cod. Dipl. T. I. p. 19.

Acestu documentu esitu dela capitululu d'in Alb'a-Jul'i'a co-prinde numele unoru famillii fruntasie consangene, care se in-voiescu in una causa de datoria, in suma de una suta marce de argintu, éra pentru acésta suma debitoriulu dà creditorului diu-metate d'in unu satu, inse sub óre-care conditiuni.

Nos Capitulum Albensis Ecclesiae significamus omnibus Christi fidelibus praesentem paginam inspec-turis, quod cum Stephanus Palatinus et Comes Sy-migiensis, et Paulus filius Nicolai cognatus ejusdem, ambi de genere Puthkeled fuissent in nostri praesentia constituti, Paulus protulit memoratus, quod cum ipse propter necessitatem debiti, quod pro redemptione Mayad¹⁾ ipsum aercus urgeat, centum marcas ar-genti, ab ipso Comite Stephano recepisset, ad dictum debitum persolvendum, nec haberet unde dictas cen-tum marcas refundere creditori; pro illis centum mar-cis dimidiam particulam cujusdam possessionis suae Scylag²⁾ nuncupatae, dimidiam etiam partem Liberti-norum et Servorum, ibidem constitutorum, cum omni-bus juribus et pertinentiis suis coram nobis vendidit dicto Comiti Stephano, simul cum illis terris, quas eidem prius contulerat, jure perpetuo possidendas; tali tamen inter ipsos distinctione pacifice ordinata: quod in terra Socionali³⁾ suas ambo habebunt por-tiones metis interpositis separatas, ita videlicet, quod saepe dictus Comes Stephanus sua fruatur portione a parte Sceplok⁴⁾ Paulus multoties nominatus sua gaudebit parte versus Vylok⁵⁾ Sylvam autem magnam et usum venationis communiter possidebunt. Ut au-tem hujus rei series salva semper et firma permaneret, ad petitionem utriusque partis praesentes con-cessimus literas in argumento amplioris fidei, et ro-bur perpetuae firmitatis sigilli nostri munimine robo-ratas. Datum anno Gratiae M. CC. XL. VI. Jacobo Cantore, Acus Castode, Constantino Decano existeu-tibus.

1246. 6. May. App. Dipl. Trans. T. I.

D'in acestu privilegiu alu regelui Bela IV. datu episcopului d'in Transilvani'a, anume Gallu, se cunósce, cà pe urm'a deva-stareii tatariloru morgoli in mai multe comune nu mai remasese neci-unu omu, ci toti locuitorii perisera, omoriti, chiaru mancati, séu dusi in captivitate. Asia in comitatulu Clusiu insasi cetatea Clusiu, cu comunele Harin'a, Bilacu, apoi in comitat. Sol-nocu orasielele Zalau et Tásnadu au remasu cu totulu de-sierte de ómeni. Venitulu d'in acelea locuri ilu avea pe atunci episcopulu. Regele cá se indemne pe ómenii straini a se asiedia pe acelea locuri, ii scutesce atátu de jurisdictiunea vaivodului Transilvaniei, càtu si de sub asia numitulu comite supremu, séu adeca capu, prefectu alu districtului, supunendu'i numai ju-risdictiunei episcopului, dela care apellatiunea se se póta lua de-a dreptulu (immediatu) la regele.

¹⁾ Olim pagus, hodie Praedium in Comit. Szolnok med. existens.

²⁾ Hodie fors Szilvás Comit. Szolnok med.

³⁾ Sic!

⁴⁾ Széplak Comit. Szolnok med.

⁵⁾ Ujlak Comit. Szolnok med. Editae in „Tudományos Gyűjtemény“ 1833 V. p. 108. Fejér C. D. T. VII. v. III. p. 28.

1246. Secundo nonas May. Belae VI. Regis Privilegiales ad instantiam Galli Episc. Transilvani episcopatui Albensi eatenus elargitae, ut cum posses-siones ejusdem Episcopatus Herina¹⁾, Byolokal²⁾, Ko-lou³⁾ in Com. Kolos, ac Zilac⁴⁾ et Tusnad⁵⁾ in Com. Szolnok sitae per Tartaros devastatae adque adeo in-habitatoribus vacuae sint, hinc omnes ii, qui semet ad has possessiones incolendi causa contulerint a ju-dicio Vajvodae Transilvani et comitis Parochiani sint immunes, soliquae judicio Episc., vel ejus villici sub-sint, facta inde non aliorsum, sed solum ad Regem appellatione.⁶⁾

1263. 28. Oct. App. Dipl. Trans. T. I.

Privilegiu datu de regele Bela IV., prin care Eclesi'a ar-chiepiscopésca dela Strigону (Gran) castiga dreptulu de a lua diecimea d'in oile si vitele Olachiloru si a le Secuiloru.

1263. V. Calend. Novembris. Belae IV. Regis Privilegiales praecipuas ecclesiae Strigoniensis immu-nitates in compendium redactas, auctoritate sua ro-borantis, in quibus inter reliquos hujus ecclesiae pro-ventus, recenset idem Rex etiam: „de pecudibus et pecoribus exigendis ab Olachis et Siculois, idem Archiepiscopus percipiet decimam partem.“⁷⁾

(Va urma.)

D'in pomelniculu martiriloru romani dela 1848—49.

(Urmare.)

Cereltielu, Iuniu 1849 2 barbati si 3 femei tor-turati si ucisi de insurgenti.

Tiermurea, Martiu 1849 1 barb. si 1 fem. deto.

Cintos (Atientisiu), 1848 1 barb. deto.

Désiu, Martiu 1849 Popa Teodoru d'in Sauli'a,

¹⁾ Harina.

²⁾ Bilak.

³⁾ Kolosvár: Combina Schuller Archiv I. p. 41 sed rectius Gyalu.

⁴⁾ Zilah.

⁵⁾ Tusnad.

⁶⁾ Liber Baronatus. In confirmationalibus anni 1268 et 1262 exstant in Archivo Capit. Alb. Transilvaniae Cista Capit. fasc. 3 Nr. 50.

Edidit: Katona VI. p. 73.

„ Szeredai „Series Episcop. Trans.“ p. 15.

„ Fejér C. D. T. IV. vol. I. p. 414:

„ Pray Hierarchia II. p. 254 nota a).

„ Benkő Milkovia II. p. 305.

⁷⁾ Originale exstat in Archivo Primatiali.

Edidit: Pray Hierarchia P. I. p. 131.

„ Katona VI. p. 391.

„ Batthyány Leg. Eccl. II. p. 399.

„ Fejér C. D. T. IV. vol. III. p. 133.

„ „ „ T. VII. vol. V. p. 331.

Not'a Red. Acestu documentu este de mare interesu, inse valórea si inportanti'a lui se póte pricepe numai alaturandu'lu langa alte documente de natur'a acestuia. Va intreba cineva de-ess.: Cumu vine, de olachii de legea gr. res. platescu diecimea si inca d'in vite, unui archiepiscopu romano-catholicu. Asia, cumu ei au platitu popiloru sasesci pâna in 1848.

1 barbatu, prin Both Pista, si Kovács d'in Sauli'a si Kolumban d'in Câncesiu.

Dev'a, Aprile 1849 Ionu Florianu d'in Gotadea, 1 barbatu, prin trib. revolut. executatu cu mórte.

5. Febr. 1849 d'in Dev'a 1 barbatu torturatu si omoritu.

6. Febr. 1849 Petru Lazaru d'in Ponoru, 1 barbatu, la mandatulu colonelului de insurg. br. Kemény Farkas, ucisu.

Dan. Dunc'a, Dan. Grungan d'in Furesd, 2 barbati, deto. de Kemény.

Probostia Vulk d'in Ohab'a Ponorului, 1 barbatu, deto. totu de Kemény.

Petru Despa d'in St.-Úrikán (?), 1 barb., deto.

6. Febr. 1849 d'in Bucov'a 5 barbati inpuscati de insurg. navalitori.

Maiu 1849 d'in St. Mari'a de Pétra 1 barbatu executatu de tribunalulu rebeliloru.

Ioanu Szanke d'in Pesteny, 1 barbatu, deto.

Achimu Sterpenu, Nic. Buceanu, 2 barb., deto.

Tanasie Iulecu d'in Branisc'a, 1 barbatu, deto.

Ionu Majeru, Adamu Moraru si Petru Sacaciu d'in Branisc'a, 3 barbati, deto.

Luca Keta d'in Tompliti'a, 1 barbatu, deto.

Monu Giura d'in Tompliti'a, 1 barbatu, deto.

Maiu 1849 d'in Dev'a 1 barbatu torturatu in modu fiorosu.

13. Aprile 1849 d'in Nevojasfalva 1 barb. deto.

Maiu 1849 d'in Cesungan (?) 1 barbatu, deto.

Diciu-St. Martinu, Maiu 1849 Barna Nicolau d'in Iclodu, 1 barbatu, ucisu prin tribunalulu revolution.

Groza Viciu d'in M. Benye, 1 barbatu, deto.

Iuliu 1849 d'in Szökefalva 2 barbati torturati si omoriti de insurgenti.

Aug. Pecanu Iacobu d'in Dombo, 1 barb., omoritu prin tribunalulu revolutionariu.

5. Iuliu 1849 Iacobu Simeonu d'in Cetatea-de-balta, 1 barbatu, deto.

Aprile 1849 Stoica Iacobu d'in Boziasiu, 1 barbatu, deto.

Novembre 1848 d'in Galfalau 1 barbatu deto.

3. Martiu 1849 Rusu Stefanu d'in Custelnicu, 1 barbatu, deto.

Rusu Luca d'in St. Martinu, 1 barbatu, deto.

Oprisiu Nicolau, Nistoru Vasilie, Costinu Ionu d'in Ceapo, 3 barbati, deto.

Rusu Onea d'in Czintos, 1 barbatu, deto.

Frâncu Simeonu si inca 2 d'in Felacu, 3 barbati, torturati si omoriti prin rebelli in modulu celu mai barbaru.

Martiu 1849 1 barbatu omoritu prin tribunalulu revolutionariu.

Iuniu 1849 Nonu Popa d'in Hohendorf, 1 barbatu, la mandatulu oficiariului insurg. navalitori.

Gioagiu, Maiu 1849 23 barb. torturati si mace-lati in modu barbaru.

Diomalu, 1849 primavér'a 16 barbati deto.

Dobra, Aprile 1849 Marcuti Rosalie d'in Mi-

haiesci, 1 barbatu, la mandatulu maiorului Jecsenski si alu capitan. Novák executati la mórte prin pulbere.

Georgiu Ferencz d'in Roskany, 1 barbatu, deto.

Lemanu Tudra si Alecsandru Pesoganu d'in Tei, 2 barbati, deto, totu prin aceia.

Aprile 1849 Iosue Ciocanu, Mitru Colibasiu, Petru Bude d'in Ili'a, 3 barbati, ucisi la mandatulu maioru-lui de insurg. Weber.

14. Aprile 1849 1 barbatu inpuscatu de insurg.

Alecsiu, 18. Ian. 1849 6 barbati, 5 femei si 1 pruncu omoriti de insurgenti.

Farcadinu, 17. Maiu, 16. Aprile si 1. Iuliu 1849 3 barbati si 1 femeia deto.

Fel-Enyed (Aiudelu), Martiu 1849 13 barb. deto.

Aprile 1849 16 barbati omoriti prin locuitorii d'in orasiulu Aiudu.

Gald'a de susu, Maiu 1848 2 barbati omoriti de insurgenti.

5. Martiu 1849 1 barbatu deto.

Nadesdei'a de susu, 5. Aprile 1849 1 barb. deto.

11. Iuniu 1849 1 barbatu deto.

Fel-Orbo (Garbov'a de susu), 1849 3 barb. deto.

Fenesiu, Aprile 1849 1 barbatu deto.

Forro (Fârau), Martiu 1849 Cutascarin N., 1 barb., ucisu mand. lui Szentes Feri d'in Sz. Benedek.

Fuzesti (Füzesd), 1. Iuliu 1849 1 barbatu si 1 femeia torturati si omoriti de rebelli.

Galatiu, Aprile 1849 1 barbatu deto.

Galfalau, Butocu Ionu d'in Veszös, 1 barbatu, omoritu la mand. comand. de insurg. d'in Galfalau.

Aprile 1849 d'in Bosesci 4 barbati omoriti de insurgenti.

Febr. 1849 d'in Szökefalva 1 barbatu si 1 fem. deto.

10. Aprile 1849 Gales Teodoru, Cerle Zacharia si Banyai Ionu d'in Haranglabu, 3 barb., omoriti la mandatulu comand. d'in Galfalau.

Februariu 1849 d'in Deesfalva 2 barbati omoriti de insurgenti.

Ian. 1849 d'in Haranglabu 13 barbati omoriti la mand. comand. ungurescu d'in Galfalau.

Maiu 1849 Bogdanu Samu d'in K.-Sáros, 1 barbatu, prin tribunalulu d'in Diciu-St.-Martinu.

Maiu 1849 Porima Nicolae, Porima Onea, Georgiu Lica, Baci Georgiu, Cili Georgiu, Rusu Stefanu, Madar Onu, Sandu Nicolae, Kis János, 9 barbati, prin tribunalulu d'in Diciu-St.-Martinu executati d'in vietia la mórte.

Aprile 1849 Chindeanu Teodoru, Avramu Mafteiu, Megefanu (?) Teodoru, Varlanu Sioțranu, Costa Damianu, Manu Ionu, Ignatu Filipu, Velic'a Simeonu, Popu Gabrila, toti d'in Câncesiu, 9 barbati, executati la mórte prin tribunalulu d'in Galfalau.

Aprile 1849 Susca Teodoru, Ignatu Teodoru d'in (?), 2 barbati omoriti la mand. lui Miklos István d'in Csopa.

D'in Superdare (?) 1 barbatu torturatu si omoritu de insurgenti.

Maiu 1849 Iliá Groffu d'in Blasiu, 1 barbatu, in urma sententiei tribun. revolutionariu.

Teodoru Studie d'in Hohendorf, 1 barb., deto.

Noembre si Aprile 1849 d'in D. St. Martinu 9 barbati deto.

4. Aprile 1849 d'in Custelnicu 4 barbati deto.

Gambutiu, Aprile 1849 Margineanu Gavriila d'in Najlacu, 1 barbatu, Doboli Bálint atáta 'lu-au bátutu, pâna ce au moritu batêndu'lu.

13. Aprile 1849 d'in Gambutiu 27 barbati inpuscati la mandatulu lui Bocskai.

Martiu si Aprile 1849 2 barbati omoriti de insurgenti.

Glodu (comitat. Hunedórei), Iuniu 1849 1 barbatu deto.

Gridu (comitat. Hunedórei), Aprile 1849 2 barbati deto.

Gur'a-Ursului, Iuliu 1849 d'in Galati 1 barbatu deto.

Grohotu, Martiu 1849 2 barbati deto.

Giulusiu, Oct. 1848 2 barbati deto.

Halmagiu, Oct. 1848 3 barbati inpuscati de insurg. navalitori.

Olariu Nicolau, 1 barbatu, executatu in urm'a sententiei trib. revolutionariu.

Neamtiu Stefanu, 1 barbatu deto.

D'in Stea (?) 2 barbati spendiurati de insurgenti fara judecata.

D'in Tèrnava 1 barbatu deto.

Aprile 1849 d'in Halmagiu 9 barbati, 1 puscatu, ér 8 omoriti in modu barbaru.

Ian. 1849 Leusianu Nicolae d'in Leutz (?) 1 barbatu ucisu la mandatulu lui Ribiczei si Potyo.

Halmagelu, Oct. 1848 30 barbati, 10 femei si 3 prunci, adeca 5 spendiurati, 22 puscati, ér 16 macelariti si trucidati.

Harf, Iuniu 1849 d'in Gambutiu 1 barbatu omoritu de insurgenti.

Hareu, Febr. 1849 d'in Sárfalva 2 barbati deto.

Hopârt'a, 15. Aprile 1849 Linca Mitru si Cotiu Mihaila, 2 barbati ucisi la mand. lui Katonai Ábraham si Kolos Sándor.

Zupal Vasilie d'in Najlacu, 1 barbatu deto.

Herepi'a. 25. Iuniu 1849 Liveg Mihaila d'in Soinosiu, 1 barbatu executatu prin tribunalulu d'in Galfalau.

Hatiegu, George Szokázt d'in H. Pesteny, Nic. Ardeleanu d'in F. Farcadinu si Ionu Pesteneriu d'in Bautiaru, 3 barb., condamnati si executati prin sententi'a tribunalului negru d'in Hatiegu.

Maiu d'in Bautiaru 2 barbati omoriti de insurg.

Ioanu Dregiciu d'in Al-Farcadinu, 1 barb. prin tribun. statariu d'in Hatiegu.

Ionu Birciu, 1 barbatu deto.

Homorodu (comit. Hunedórei), Maiu 1849 9 barbati si 1 femeia omoriti in modu barbaru de insurg.

Igiu, Maiu 1849 d'in Tieln'a, Bucerdea si Ighiuu 20 barbati si 2 femei deto.

Spanlac'a (Ispánlaka), Aprile 1849 Ontesiu Login, 1 barbatu, la mandatulu lui Bartha si Incze János.

Aprile 1849 Dibb Maximu, 1 barbatu, executatu prin Bartha Mihály.

Câiânelu, Aprile 1849 d'in Kiszka (?) 1 barbatu omoritu de unguri in modu barbaru.

23. Aprile 1849 1 femeia deto.

Ian. 1849 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Cacov'a, Ian. 1849 Costanu Petru, Obedaru Toma si Groza Petru, 3 barbati ucisi la mandatulu lui Kemény Stefanu.

19 Aprile 1849 10 barbati si 4 femei omoriti de insurg. navalitori in comuna.

Captalanu, Oct. 1848 2 barbati omoriti prin Kis Samu, 1 femeia omorita prin Molnár Elek.

Dec. 1848 1 barbatu si 1 fem. deto.

Martiu 1849 1 barbatu deto.

25. Oct. 1848 4 barbati si 1 fem. omoriti prin Kis Samu.

Alb'a-Iuli'a séu A. Carolin'a (Karlsburg), Maiu 1849 5 barbati omoriti prin insurgenti.

Iuniu 1849 6 barbati torturati si omoriti totu prin rebelli.

Iuniu 1849 Fluierasiu Teodoru, Daianu Achimu, Bercariu Iosifu, Botca Manuila, 4 barbati in gradin'a lui Antoniu Fogarasi omoriti la mandatulu aceluiasi.

24. Iuniu 1849 5 barbati omoriti de rebelli.

(Va urma.)

Nr. 49—1871.

Protocolulu siedintiei lunare a comit. asoc. trans.

tenute in 7. Febr. c. n. 1871 sub presidiulu dn. vicepres. Iac. Bolog'a, fiendu de facia dd. membrii E. Macelariu, P. Manu, I. V. Rusu, Z. Boiu, Dr. I. Nemesiu, C. Stezariu si I. Maximu.

§ 14. Comisariatulu reg. trans. prin scrisória d'in 5. Ian. a. c. Nr. 39/K. B. aduce la cunoscienti'a comitetului, cumu-cà minist. reg. ungur. de interne, prin rescrisulu d'in 31. Dec. 1870 Nr. 2559, a aprobatu alegerea Esc. salé dn. Lad. Bas. Popu de presiedinte si a dn. consil. aulicu Iac. Bolog'a de vicepresiedinte alu asoc. trans. (Nr. prot. ag. 20 1871.)

Se iea spre scientia, intre manifestatiuni de „se traiésca“ presiedintele si vicepresiedintele asociat.

§ 15. Se impartasiesce o scrisória a dlui negotiatoriu in Baiti'a, Georgie Bardosi, ddto. 20. Ian. a. c., prin carea cere a i-se dá d'in partea cassei unu estrasu despre tacele de m. ord., ce restéza la fondulu asoc.

Totu-odata secret. II. aduce la cunoscientia, cumu-cà d'in partea cassei, danduse cerutulu estrasu, acela sub datulu 26. Ian. a. c. s'a sí espedatu susu numitului domnu. (Nr. prot. ag. 33 1871.)

Spre scientia.

§ 16. Directiunea despart. cerc. alu Deesiului (XII), prin charthi'a d'in 8. Ian. a. c. arata, cumu-cà s'au mai infientiatu alte doue agenture comunali in Teure si Corneni, si totu-odata s'au facutu dispo-

sitiuni, spre a se infientiá alte patru agenturi comunale anume in Cusdrior'a, Alpretu, Cristoltiulu mare si Lapusiulu romanescu; cere mai incolo, a i-se trimite 50 ecsemplaria diplome pentru membri agenturilor comunale, a caroru tiparire, díce numit'a directiune, cà s'ar fi decisu d'in partea comitetului centrale (?), provocanduse la Nr. Transilvaniei 16 d'in 1870 (pag. 199); in urma arata, cà s'au trimisu 12 fr. prenumeratiune la Transilvani'a pre 1871, si cà s'au mai incassatu la directiune alti 6 fr. v. a. tase de membrii, care se voru trimite cu ocasiunea prosimeii siedintie a subcomitetului resp. (vedi prot. ag. 38, conferesce si Nr. 26 1871).

Conclusu. Acea parte d'in scrisóri'a amentitei directiuni, prin carea se incunoscientiéza acestu comitetu, despre infientiarea aloru doue agenturi comunale, despre dispositiunile facute pentru infientiarea inca a altoru patru agenturi comunale, cumu si despre banii trimisi cá prenumeratiuni la Transilvani'a, se iea spre placuta scientia; ér cu privire la acea parte d'in amentit'a scrisória, prin carea facènduse provocare la conclusulu comitetului centrale, publicatu in Nr. 16 alu Transilvaniei de pre 1870, se cere a i-se trimite respectivei directiuni. 50 ecsempl. diplome pentru membrii agenturilor comunale, se decide a se rescrie: cumu-cà in citatulu conclusu, la carele se face provocare, se vorbesce numai despre documentele de legitimare pentru membrii ajutatori ai despartimenteloru cerc. ale asoc., care documente, tiparinduse in anulu trecut, s'au si espedatu degiá pe la tóte directiunile despart. cerc. degiá infientiate. Prin urmare, in susu-citatulu conclusu, la carele se provóca directiunea, nefiendu vorba despre diplome pentru membrii agenturilor comunale, atari diplome, neci cà s'au tiparitu, cà-ci, conformu indigitatiuniloru co-prinse in §§. 22, 23 si 24 d'in regulamentu, membrii agenturilor comunale denuminduse de càtra comitetele cerc. resp., d'in partea acestora au se capete numai decrete séu charthii de denumire, ér nu diplome.

§ 17. Secret. II. raportéza, cumu-cà in urm'a conclusului comitetului d'in 3. Ian. § 8, a depusu la librari'a lui Filtsch de aici, spre vendiare pre langa rabatu de 25% câte 5 ecsemplaria d'in Transilvani'a de pre anii 1868 si 1869 (Nr. 44 prot. ag.)

Spre scientia.

§ 18. Domnii I. Maximu si I. Popescu oferéza pentru bibliotec'a asociat. câte unu ecsemplariu d'in opurile sale, si anume: d'in Ahn-Ollendorfs Methode, praktische Grammatik der romänischen Sprache, de I. Maximu ed. 1871, si antai'a carte de lectura si in-vetiatura pentru scólele poporali romane, de I. Popescu ed. 1870 (Nr. prot. 47 1871).

Conclusu. Domniloru oferitori li-se esprime multiamita protocolarmente, ér cartile respect. se predau dlui bibliotecariu spre a se petrece in registrulu cartiloru asoc.

§ 19. Dn. cassariu 'si presentéza raportulu seu, despre perceptele si erogatele asociat. pre restempulu

dela 3. Ian. a. c. pàna la siedinti'a presenta, d'in care raportu resulta, cà in acestu restempu s'au incassatu 1498 fr, 4 cr. si s'au erogatu 835 fr. 56 cr. v. a. (Nr. prot. ag. 48 1871).

Spre scientia.

§ 20. In legatura cu raportulu cassei d'in §-lu precedente 19 se referéza in specialu. despre banii incursi la asoc. dela siedinti'a trecuta a comit. pàna la siedinti'a presenta si anume:

a) cá interese (complanatórie) dupa couponii obligatiuniloru de statu, obvenitori cu 1. Ian. si 1. Febr. 1871, s'au incassatu in bancnote v. austr. 9 fr. 87 cr.; ér in argentu 52 fr. 50 cr. (Nr. prot. ag. 40 1871).

b) cá interese, dupa couponii actiiloru, dela banca generale Transilvani'a, obvenitórie cu 1 Febr. 1871, s'au primitu 18 fr. 90 cr. v. a. (Nr. prot. ag. 42 1871);

c) cá prenumeratiuni la Transilvani'a pre 1871 253 fr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 5, 7, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 39 si 45 ex 1871): si in urma:

d) cá tase de membrii ordinari vechi si noi, cumu si pentru diplome, si cá contribuii, cu totulu 77 fr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 12, 13, 16, 17, 30, 32 si 45 ex 1871).

Se iea spre scientia cu aceea, cá aceli domni, cari conformu §-lui 6 d'in statute p. 2 (Nr. prot. ag. 17, 43 1871) au trimisu tasele de membrii ord. noui ai asoc., se li-se espedeze d'in partea secret., respect. diplome.

§ 21. Dn. cassariu raportéza, cuma-cà conformu insarcinarei primite prin conclusulu comitetului d'in 3. Ian. a. c. § 5, scotiendu dela cass'a de pastrare de aici, sum'a de 4062 fr. v. a., cu aceea a cumparatu obligatiuni de prioritate in valóre de 5200 fr. (Nr. prot. ag. 31 1871).

Spre scientia.

§ 22. Totu dn. cassariu mai raportéza, cà pentru o obligatiune urb. trans. Nr. 13,183; sortita in 1866, dupa subtragerea procenteloru degiá solvite, a incassatu 873 fr. si d'in acést'a suma, cu 844 fr. 25 cr. v. a., a cumparatu alte doue obligatiuni urb. tr. Nrii 16,309 si 27,092 in valóre de 1100 fr. m. c., au mai remasu bani gata 28 fr. 75 cr. v. a. (Nr. prot. ag. 46 1871).

Spre scientia.

§ 23. Se presentéza unu documentu despre schimbarea argentului in suma 52 fr. 50 cr. (vedi § 20 lit. a) cu bancnote in val. austr., in suma de 62 fr. 95 cr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 41 1871).

Spre scientia.

§ 24. Dn. cassariu fiendu insarcinatu prin conclusulu comitetului d'in 3. Ian. 1871 § 12, cá d'inpreuna cu secret. II. se ecsamineze computulu redactiunei Transilvaniei, despre spesele edarei fóiiei asoc. pre a. 1870 presentéza raportulu resp. in astú obiectu (a se vedé Nr. prot. ag. 9 1871).

D'in amentitulu raportu resulta, cumu-cà redactiunea fóiiei in decursulu anului 1870 a primitu parte

anticipatiuni dela cass'a asoc., parte prenumeratiuni trimise de-a dreptulu la redactiune, in suma totala 990 fr. 60 cr. v. a.; d'in acést'a suma in decursulu anului espiratu, s'au spesatu pentru edarea fóiei cu totulu 848 fr. 39 cr. v. a, prin urmare au mai remasu la redactiune restu de 142 fr. 21 cr. v. a.

Dovedinduse d'in protocolulu cassei asoc., cumu- cá in anulu espiratu, au intratu cá prenumeratiuni la Transilvani'a sum'a de 668 fr. 10 cr. v. a., asia facénduse combinare intre sum'a spesata pentru edarea fóiei de 848 fr. 39 cr. si intre sum'a incursa cá prenumeratiuni la aceeași de 668 fr. 10 cr. v. a. resulta unu supererogatu de 180 fr. 29 cr. v. a., cátra care mai computanduse onor. redact. (de 400 fr. v. a.), super-erogatul prestu totu, face pre 1870 580 fr. 29 cr. v. a.

Dn. referente arata, cá censuranduse d'in positiune in positiune, respectivulu computu, s'a aflu pre deplinu esactu; deci propune a se dá absolutoriu respectivulu domnu ratiocinante, cu aceea unica observare, cá dupace in sum'a percepteloru, dupa comptu de 990 fr. 60 cr. v. a., se afla susceputa si una prenumeratiune la Transilvani'a de 1 fr. 50 cr. trimisa de-a dreptulu la redactiune pre 1871, aceeași se se petreca in socotél'a anului curente, ceea ce se va face si d'in partea cassei asoc.

Conclusu. Raportulu cestionatu se iea spre scientia si totu-odata se decide a i se dá domnului ratiocinante absolutoriu in sensulu propunerei mai susu indigitate.

§ 25. Secret. II. considerandu de o parte, cá spesele edarei fóiei asoc. nu stau neci decátu in proportiune egala cu veniturile aceleia; — ceea ce se vede si d'in computulu redact. indigitatu in §. precedente 24, si d'in asta cauza resulta dauna materiala pentru asoc.; de alta parte considerandu si aceea impregiurare, cá dupa rezultatele de până acumu, neci pe anulu cur. 1871, nu se arata semne de o spriginire mai caldurósa; deci d'in aceste motive face propunerea, cá respectivele subcomitete ale despartimenteloru cerc. ale asoc., degiá infientiate, se se próvece a conlucrá dupa potentia, cu totu zelulu pentru spriginirea atátu morala, cátu si materiale a numitei foi.

Propunerea asta priminduse cu unanimitate, se redica la valóre de conclusu.

§ 26. Se presentéza unu contu dela mesariulu Albert Löw, sunatoriu despre 17 fr. v. a. cá pretiulu procurarei unei mese noue (mari) si a unui scrinu (dulapu) de spalatu in odaia, destinata pentru bibliotec'a asoc.

Conclusu. Se asemnéza la cass'a asoc. esolvirea resp. contu.

§ 27. Verificarea protocolulu acestei siedintie

se incredintiéza domniloru membrii P. Manu, Zach. Boiu si I. Maximu.

Sibiin datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a,
vicepresied.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 10. Febr. c. n. 1871.

P. Manu. Z. Boiu. I. Maximu.

Ad Nr. 49 — 1871.

Publicarea baniloru incursi

la asoc. cá tacse de m. ord. dela sied. lunaria a comit. asoc. d'in 3. Ian. a. c. până la sied. aceleia d'in 7. Fauru a. c.

1. Dela dn. cons. fin. Petru Manu tacs'a de m. ord. pre 1869/70 5 fr.

2. Dn. preotu gr. cat. romanu in Ergirot, Vasiliu Basti tacs'a de m. ord. pre 1869/70 5 fr.

3. Dn. advocatu in Erkávás, Georgiu Filepu tacs'a de m. ord. pre 1869/70 5 fr.

4. Dn. actuariu la inspectoratulu de scóla in Zelau, And. Cosm'a tacs'a de m. ord. pre 1869/70 5 fr.

5. Dn. viceprotopopu in Hidigu (Hidvég), Ioanu Vicasiu tacs'a de m. ord. pre 1869/70 5 fr.

6. Dn. capitaniu c. r. Stefanu Borgovanu in Belgradu tacs'a de m. ord. pre 1870/1 5 fr.

7. Prin dn. protop. si colect. alu asoc. in Zernesci, Ioanu Metianu s'a trimisu la asoc. si anume: a) dela dn. parochu in Moieciulu de diosu, Ioanu Persioiu tacs'a de m. ord. pre 1868/9 5 fr.; b) dn. parochu totu in Moieciulu de diosu, Georgie Gărbacea tacs'a de m. ord. pre 1868/9 5 fr.

8. Prin dn. protop. alu Vadului in Marmati'a, Ioanu Popu s'au trimisu la fondulu asoc. cá contribuire: a) dela Petru Oprisiu, preotu in Berbesci 1 fr.; b) dela Petru Salca, preotu in Giulesci 1 fr.; c) dela Ioanu Dobossy, preotu in S. Siugatagu 1 fr.; d) dela Gregoriu Ivascu, preotu in Brebi 1 fr. Sum'a 4 fr.

9. Dela dn. parochu si asessoriu cons. in Resinariu, Sav'a Barcianu Poppoviciu tacs'a de m. ord. pe 1870/1 5 fr.

10. Dn. provisoriu fundatiunei Siolutiane in Springu, Vas. Albini tacs'a de m. ord. pre 1880/1 5 fr.

11. Prin directiunea despart. cerc. alu Gherlei (XIII) s'au trimisu: a) dela dn. proprietariu in Ascileulu de susu, Simeonu Forn'a tacs'a de m. ord. nou pre 1870/1 si pentru diploma cu totulu 6 fr.; b) dela dn. proprietariu in Sav'a, Ales'a Bideanu tacs'a de m. ord. nou pre 1870/1 5 fr.; c) dela dn. parochu in Ascileulu de susu, Ioanu Moldovanu tacs'a de m. ord. pre 1869/70 5 fr. Cu totulu 16 fr.

12. Dela dn. vice-comite in Elisabetopole, Stefanu Ladai tacs'a de m. nou pre 1870/1 si pentru diploma 6 fr.

Sibiin, 7. Fauru 1871 c. n.

Dela secretariatulu asoc. trans.

Bibliografia.

Actele societatei Transilvani'a, infientiate de 4 ani in Bucuresci, s'au publicatu si pe anulu alu III. alu activitatei sale in un'a brosiura form. 4° cá si până aci. Averea societatei Transilvani'a a fostu de 86,888 franci si 16 centesime, éra spesele pe 2 trimestre (1/2 anu) d'in urma 6775 fr. 19 cent. Adeca Transilvani'a ajunse cu avereá pe asociatiunea trans.